

در بخشهایی از آمریکای پیش - کلمبیایی که به کاکائو خواص جادویی کوتزالکوتل (از خدایان آزتک) را نسبت داده‌اند، پول به معنای واقعی کلمه بر درخت سبز می‌شد و از نظر مردم آن مناطق این محصول اعتبار و حیثیت و نیز ثروت برای مالکان آن به ارمغان می‌آورد.

بالا، مجسمه سنگی یک جنگجوی مایا. چپ، کوتزالکوتل و همراهش آنجان که وقایعنامه بوربونیکوس، (نسخه خطی آزتک) نشان داده شده است.

«پول روی درخت سبز می‌شود»، این موضوعی بود که توجه وقایع نگاران اسپانیایی را که در پی فاتحان آن کشور، به مکزیک وارد شدند جلب نمود و آن هنگامی بود که دیدند دانه‌های کاکائو به عنوان وجه رایج بکار می‌رود. در آن زمان سه منطقه عمده تولید کاکائو وجود داشت: چونتالپا و سوکنوسکو در مکزیک و حوضه رود اولوا در هندوراس. تولید، توزیع و مصرف این دانه‌های گرانها با نظارت شدید اشرافزادگان و تجار دره مکزیک و یوکاتان انجام می‌شد.

کاکائو نوعی وجه رایج بدوی به‌شمار می‌رفت و قادر به انجام کلیه وظایف پول امروزی نبود. این کالا به صورت گسترده‌ای به عنوان وسیله مبادله بکار گرفته می‌شد. ولی (در این میان) اقوام مایا و آزتک به منظور اندازه‌گیری ارزش، بیشتر از کواچتلی یعنی تکه‌های نوعی پارچه‌کتانی که معرف مقدار معینی کار بود، استفاده می‌کردند.

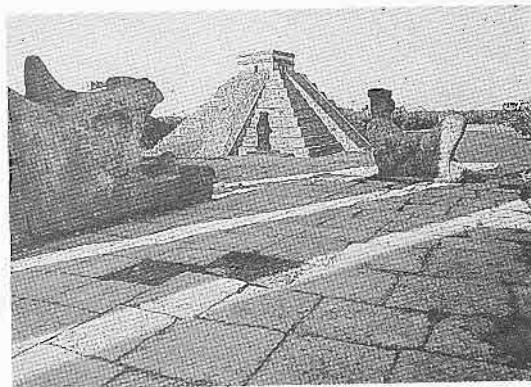
در یوکاتان، یک کواچتلی برابر ۴۵۰ ساعت کار بود. و در حالیکه برای ما مشخص نیست که برای تولید هر یک از این قطعات پارچه، که در ضمن بخشی از باج و خراج تعیین شده توسط پادشاهان آزتک بود، چند ساعت کار صرف می‌شد ولی می‌دانیم که هر قطعه معادل ۱۰۰ دانه کاکائو ارزش داشت.

کاکائو به

نوشتۀ پیداد پنیچه ریورو

جای پول

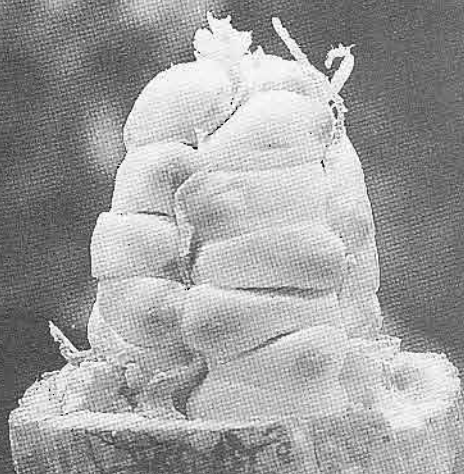
بالا، هرم کوکولکان در چیچن ایستزا، یکی از شهرهای بزرگ دوران تمدن مایا-تولتک واقع در شمال یوکاتان در مکزیک. سمت چپ، میوه کاکائوی شکافته پنده و دانه‌های آن. صفحه مقابل، درخت کاکائو.

تقریباً قطعی به نظر می‌رسد که در آن زمان بهای اغلب کالاها با کاکائو قابل بیان بود ولی در واقع ارزش ثابت آن با تکه‌های پارچه تعیین می‌گردید. کاکائو را به عنوان پول به کار می‌بردند چون برخلاف قطعات پارچه قابلیت تقسیم‌پذیری را بنا بر موارد نیاز دارا بود.

مکزیک‌های کهن از کاکائو برای تهیه شکلات که نوشیدنی تشریفاتی مخصوص جنگجویان و اشرافزادگان محسوب می‌شد، استفاده می‌کردند و اکثریت مردم فقط حق استفاده از پولک (pulque) را داشتند که نوعی نوشیدنی تخمیری حاصل از برگ‌های نوعی گیاه بود. از آنجا که شکلات خوراک خدایان به شمار می‌رفت و خواص جادویی به آن منسوب بود، این مصنوعیت خود به نوعی موجب تقویت قدرت اشرافزادگان می‌شد.

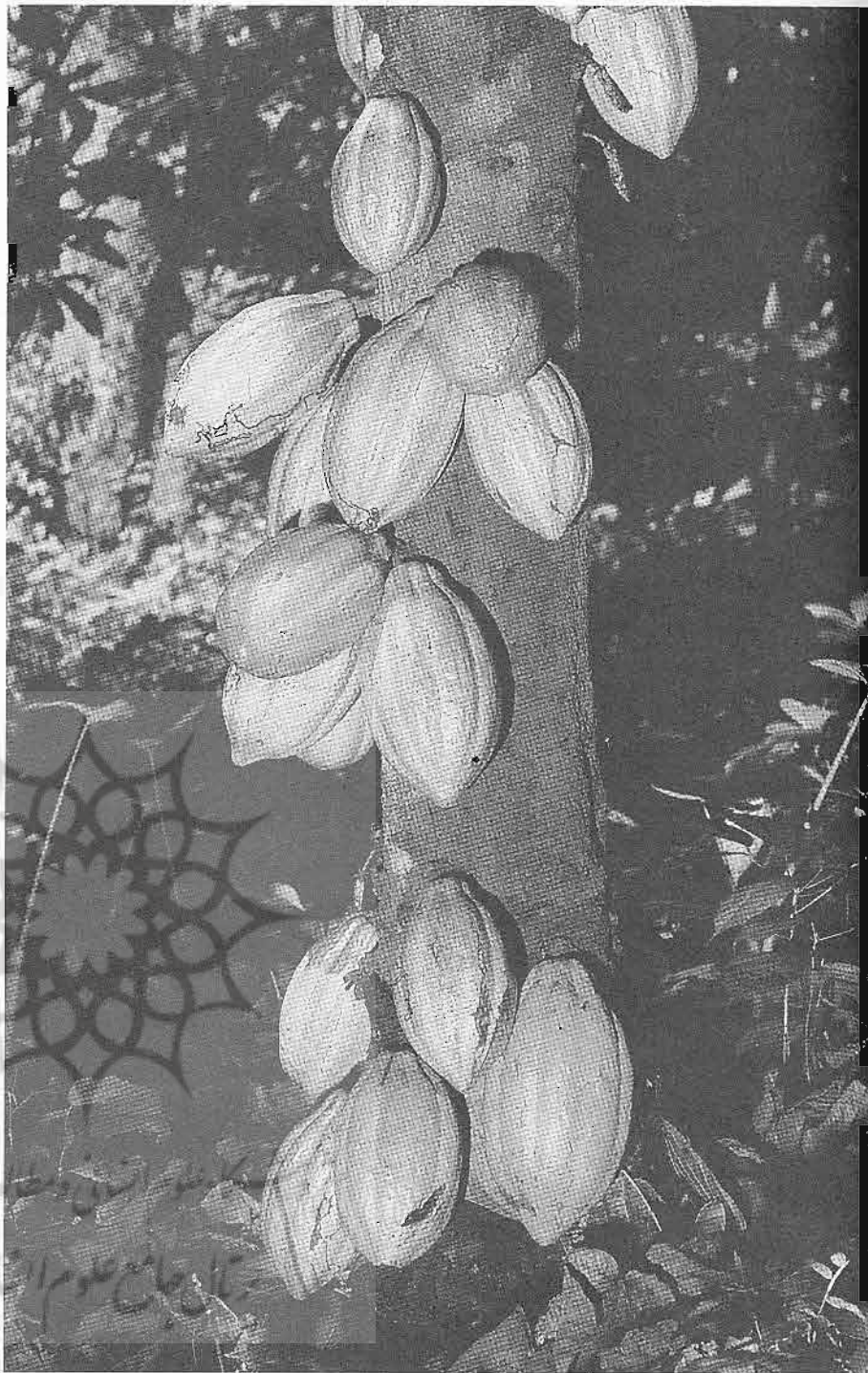
«سربازان شکلاتی» آزتک

احتمال دارد که در شهرهای یوکاتان و دره مکزیک (متعلق به تولتک‌ها) شکلات با خون انسان‌های قربانی شده، بخصوص هنگامی که قلب آنها برای پیشکشی به درگاه کوتزالکوتل، «افعی بردار»، عرضه می‌گردید، تداعی می‌شده است. بنا بر اسطوره‌های مکزیک، کوتزالکوتل (باغبان بهشت) نحوه پرورش کاکائو را زمانی که در شهر تولا زندگی می‌کرد

به انسانها آموخت و هنگامی که آنجا را به قصد سواحل ترک گفت «وجه رایج» آن زمان یعنی گوشماهی، پر و سنگهای قیمتی را در زمین مدفون ساخت. از آن پس از کاکائو به جای وجه رایج استفاده شد و خواص جادویی خدایی که معرف آن بود به آن نسبت داده شد.

آزتک‌ها آخرین اربابان دره مکزیک بودند. امپراطوری شکوفای آنها که بر تمامی اقوامی که برای بدست آوردن دره مکزیک مبارزه کرده بودند حکمفرمایی می‌کرد، رونق خود را مدیون باج و خراج سی و هشت ایالت بود و بنا بر وقایعنامه مندوزا (دستنویس) در میان آنها ایالت سوکوسکو به تنهایی ۴۰۰ بار از ۹۸۰ بار کاکائوی تعیین شده را تأمین می‌کرد. دانه‌ها در «خانه‌های کاکائو» نگهداری شده و سپس به

جمع شد. انسانها با کاکائو خرید و فروش می‌شدند. بر اساس نوشته‌های دیه‌گو دولاندا، وقایع نگار، مایاهای یوکاتان «شدیداً به تجارت تمایل داشتند. آنها نمک، پارچه و بردگان را به اولوا و تاپاسکو فرستاده و در مقابل آنها کاکائو و سنگ‌هایی می‌گرفتند که از آنها به نوبه خود به عنوان پول برای خرید بردگانی دیگر و سنگهای ذیقیمت استفاده می‌کردند.»

به خاطر وجود بردگان مایا و شاید حتی آزتک، بازدهی مناطق زیر کشت کاکائو افزایش یافت و این امر شاید انتشار و گردش کاکائو را در میان طبقات پایین‌تر که هنوز زیر یوغ حکومت اشراف قرار داشتند، تشویق کرد. بسیاری از اسناد قوم شناختی دوره استعمار حاکی از آن است که کاکائو به عنوان پیشکشی و نیز هدایای عروسی و عزا مورد استفاده قرار می‌گرفت.

کاکائو چه نقشی در تراکم ثروت ایفا کرد؟ در میان اقوام مایا و آزتک بنا بر موقعیت طبقاتی آنها گرایش‌های متفاوتی وجود داشت. در دره مکزیک تجار می‌بایست رفتار بسیار محتاطانه‌ای در پیش گیرند تا به امپراتور تسوین نشود و در نتیجه بر اساس نوشته‌های برنادیون دوساهاگون وقایع نگار، آنها معمولاً بسیار متواضعانه و حتی فقیرانه لباس می‌پوشیدند. تجار پوشتک، به علت حرص و آز طبقه اشراف مجبور بودند مقادیر بسیاری کاکائو را به صورت هدایا و پیشکشی به معابد بدهند.

در حالی که در دره مکزیک مالکیت کاکائو نشانه نوعی موقعیت اجتماعی بشمار می‌رفت، در میان اینزاهای یوکاتان، اربابان ثروتمندی که بردگان فراوان و کاخهای مجلل داشتند، ثروت کاکائو را به صورت خودنمایانه‌ای در معرض نمایش می‌گذاشتند و این امر خود موجب افزایش تولید می‌گردید، چرا که آنان این ثروت را در سرمایه‌گذاری برای مزرعه‌داری تجاری و نیز بدست آوردن (نیروی برده) بکار می‌بردند. شاید این موضوع توجیه کند که چرا اسپانیایی‌ها در یوکاتان رسم استفاده از کاکائو را بجای پول کماکان حفظ کردند و به عنوان شاخص ارزش، پول رایج خود یعنی ریال (real) را جایگزین قطعه کتان نمودند و در عین حال همچنان آنرا با نوسانات تولید کاکائو مرتبط نمودند.

کاکائو تا قرن نوزدهم نیز برای پرداخت دستمزد کارگران در یوکاتان و سایر بخش‌های آمریکای مرکزی به کار می‌رفت. این موضوع از نوشته‌های یک مسافر آمریکایی به نام جان استیفنس نیز روشن می‌شود: او در سال ۱۸۴۲ متوجه شد که در یوکاتان هیچ گونه سکه مسی و یا پول خرده‌ای کمتر از نیم ریال وجود نداشته و سرخپوستان که دستمزدهای خیلی پایینی در حد برآوردن حداقل نیاز، می‌گرفتند، بیشتر اوقات از دانه‌های کاکائو به عنوان پول خرد استفاده می‌کردند. رویا فخر

مراکز قدرت امپراطوری یعنی معابد و سربازخانه‌هایی که در آنجا مقادیر معتدبه‌ی شکلات توسط سربازان آزتک مصرف می‌شد، حمل می‌گردید.

در میان اقوام مایا، برخلاف آزتک‌ها، در طبقه ممتاز افراد سیاسی و تجار درهم آمیخته بود و به این ترتیب کاکائو از طریق تجارت و نه از راه خراج وارد جامعه مایا شد. توزیع و انتشار دانه‌های کاکائو با تولید همان مقدار قطعات پارچه دوبرابر شد. دانه‌های کاکائو و قطعات چهارگوش کتان به عنوان معیار ارزش انواع و اقسام کالاها بکار برده می‌شد که این کالاها شامل زمین‌هایی که در آن محصولات قابل فروش به عمل می‌آمدند، نیز می‌شد. بردگی هنگامی بوجود آمد که نیروی انسانی از میان جوامع دهقانی

بیداد نتیجه ربوروه
مردم‌شناس و باستان‌شناس مکزیکی
و از اعضای سابق دانشکده
مردم‌شناسی دانشگاه یوکاتان در
میریدای مکزیک است. خانم
زیورو آثار زیادی در مورد
تمدنهای مایا و اینزا و نیز آثار
تحقیقی درباره استفاده از
دانه‌های کاکائو به عنوان ثروت و
نشانه قدرت، به چاپ رسانده
است.